

ФЕДЕРАЦІЯ ВОЛЕЙБОЛУ УКРАЇНИ

АРБІТРАЖНА КОМІСІЯ

МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

МЕТОДИКА СУДДІВСТВА ВОЛЕЙБОЛУ

2011

ВСТУП

Дані Керівництво та Інструкції для суддів дійсні для всіх Світових змагань, змагань під егідою ФІВБ, а також всіх офіційних змагань. Враховуючи значення цих змагань, всі судді повинні бути готові виконувати свої обов'язки в найкращому фізичному і психологічному стані. Дуже важливо, щоб всі міжнародні арбітри розуміли значення і важливість їх ролі в сучасному волейболі.

Суддівська комісія ФІВБ закликає всіх арбітрів, які обслуговують змагання ретельно вивчити Офіційні правила волейболу ФІВБ (видання 2009-2012), а також дані Керівництво і Інструкції, для того, щоб зробити нашу гру інтенсивнішою і уникнути затримок і пауз в грі. ФІВБ і Суддівська комісія впевнені, що всі міжнародні арбітри вивчають і знають, як застосовувати на практиці Офіційні правила гри, тому немає необхідності вдаватися в подробиці самих правил. Основне завдання цього документу – уніфікувати критерії суддівства, досягти узгодженого, правильного і одностайного їх застосування, наскільки це можливо.

Хоча цей документ підготовлений і адресований для міжнародних суддів, суддям всіх національних федерацій також пропонується ознайомитися з ним і проаналізувати його зміст. Більш того, було б добре, якби судді національних і регіональних категорій мали можливість обговорення даного документу з міжнародними арбітрами в своїх країнах.

* * *

Абсолютно неправильно вважати, що суддівство це не більше ніж проведення матчу з використанням Правил гри як основи для всіх вирішень, бо суддівство не може бути тільки механічним і автоматичним застосуванням Правил. Необхідна висока компетентність. Така компетентність досягається в результаті особистого досвіду багаторічної участі у волейбольних змаганнях і усвідомлення того, що суддя не сторонній спостерігач, а невід'ємна частина гри. Саме тому він/вона не може виконувати свої обов'язки, тільки вишукуючи помилки в технічних прийомах гравців і команд або їх поведінці і застосовуючи відповідні санкції. Це був би дуже неправильний метод суддівства. Навпаки, суддя повинен бути експертом, висококваліфікованим фахівцем, колегою, другом, діючи на користь гри спільно з гравцями. Тільки якщо це абсолютно необхідно, він/вона прийме негативне рішення.

Судді ніколи не слід виставляти себе на перший план в матчі, навпаки, він/вона повинен залишатися на другому плані гри, втручаючись, тільки у разі потреби. Така поведінка необхідна особливо в сучасному волейболі.

Мета ФІВБ – перетворити сучасний волейбол на яскраве, захоплююче видовище, чудове шоу для глядачів на трибунах, і через засоби масової інформації для

мільйонів любителів гри. Сучасній волейбол – це швидкий, і захоплюючий неконтактний вид спорту, який вимагає високого рівня фізичної підготовки, координації і особливо командної зіграності. Сьогодні змагання з волейболу високого рівня проходять не в маленьких залах без глядачів для власного задоволення гравців, його транслюють по всьому світу. Глядачі можуть і не почути свисток судді кожен раз, як він прозвучить, але вони побачать чудове спортивне шоу з індивідуальним і командним суперництвом в кожному розігруванні заради перемоги.

Майстерний суддя сприяє цьому суперництву, залишаючись в затінку. Поганий суддя, навпаки, заважає шоу, бажаючи виконувати провідну роль в матчі, що суперечить вимогам ФІВБ. Судді необхідно віддавати належне гравцям і командам за ефектні, видовищні і захоплюючі дії, керуючись духом правил. Більш того, дуже важливо, щоб міжнародний арбітр зберігав відмінні взаємостосунки з гравцями, тренерами, і т.д., і його/її поведінка була зразковою.

В процесі матчу він/вона повинен вміти розрізняти нормальні властиві людині прояви емоцій, викликані напруженістю гри, і дійсно свідому неспортивну поведінку. Ніколи не слід карати спонтанний прояв емоцій, з тим, щоб матчі проходили в сприятливій атмосфері; слід дозволити командам розумний і пристойний прояв емоцій, наприклад, вставання, щоб вітати чудову гру, схвальні вигуки, або підбадьорювання, і т.д. Проте, свідомі негативні вирази або некоректні жести на адресу суперника або на знак протесту проти рішення суддів строго заборонені, і обов'язково повинні каратися.

АНАЛІЗ ПРАВИЛ

Правило 1 – Ігрове поле

---

1. За два дні до початку змагань Суддівська підкомісія, що входить до складу Контрольного Комітету повинна перевірити розміри майданчика і якість обмежувальних ліній. За відсутності Контрольного Комітету, на суддів покладається обов'язок, як мінімум за один день до початку змагань, провести вимірювання і переконатися, що фактично існуючі розміри є у належній відповідності з вказаними розмірами. Якщо виявлено яку-небудь невідповідність, судді повинні негайно вказати на це і переконатися, що дана невідповідність виправлена. Зокрема, повинні перевірятися:
  - 1.1. ширина ліній повинна бути, чітко, 5 см (не більше і не менше);
  - 1.2. довжина ліній і діагоналей (12,73 м або 41 фут 9 дюймів кожна діагональ) на обох майданчиках;

- 1.3. що колір ліній відмінний від кольору ігрового поля і від кольору вільної зони;
- 1.4. для неофіційних змагань, якщо на ігровому полі присутня стороння розмітка (інших майданчиків), обмежувальні лінії майданчика, на якому власне проводитимуться ігри, повинні відрізнятися за кольором від всіх інших ліній.
2. Центральна лінія належить обом майданчикам в рівній мірі. (Правило 1.3.3)
3. Гравці мають право розігрувати м'яч за межами своєї вільної зони (за виключенням подачі). Тому м'яч може бути повернений в гру з будь-якої точки з-за меж своєї вільної зони. У разі гри у вільній зоні суперника ситуація і правила – інші (Правило 10.1.2).

Правило 2 – Сітка і стійки

---

1. Беручи до уваги еластичність сітки, перший суддя повинен перевірити, чи правильно вона натягнута. Кидаючи м'яч в сітку, можна побачити, чи відскакує він правильно. М'яч повинен відскакувати від правильно натягнутої сітки, але матеріал сітки не повинен бути занадто еластичним (наприклад, гума).

Якщо сітка провисає, її не можна використовувати.

Вертикальна площина сітки повинна бути перпендикулярна ігровій поверхні і розташована над віссю центральної лінії.

Анени повинні бути розташовані на протилежних сторонах сітки над боковими лініями (Діаграма 3).
2. Матч не повинен проводитись, якщо комірка сітки розірвана (див. також правило 10.3.2).
3. Другий суддя перед жеребкуванням повинен провести вимірювання висоти сітки за допомогою вимірювальної планки (по можливості, металевій) сконструйованої для цієї мети і яка є частиною додаткового обладнання майданчика. На цій планці повинна бути відмічена висота 243/245 см і висота 224/226 см – для чоловічої і жіночої сітки відповідно. Перший суддя під час вимірювання висоти сітки знаходиться поряд з другим суддею і контролює вимірювання сітки.
4. Під час гри (і особливо перед початком кожної партії) відповідні лінійні судді повинні перевіряти, щоб обмежувальні стрічки були чітко перпендикулярні до ігрової поверхні і розташовані чітко над боковими лініями, а антени знаходились із зовнішньої сторони кожної стрічки. Якщо виявлена невідповідність – її слід негайно виправити.

5. Перед матчем (перед офіційною розминкою) і під час гри судді повинні контролювати, щоб стійки і суддівська вишка першого судді не спричиняли небезпеки для гравців (наприклад, виступаючі частини стійок навколо механізмів натягнення сітки, кріплення стійок і т.п.).
6. Додаткове обладнання: лавки команд, стіл секретаря, два електричних звукових базери з червоною/жовтою лампочкою (по одному базеру поряд з головним тренером кожної команди) для повідомлення про запити ігрових перерв (тайм-аутів та виключних замін або замін у випадку виявлення невідповідності між карткою розташування та позиціями гравців на майданчику), суддівська вишка для першого судді, планка для вимірювання висоти сітки, манометр для перевірки тиску ігрових м'ячів, насос, термометр, гігрометр, підставка для 5 м'ячів, які використовуються в матчі, табло, пронумеровані таблички для замін (1-18) і для Світових змагань під егідою ФІВБ (1-20), 6 швабр (шириною 1 м кожна), як мінімум 8 рушників (розміром 40x40см або 40x80см) для швидких протиральників, по два стільці для видалених в кожному місці для оштрафованих та накидки для Ліберо. На Світових змаганнях під егідою ФІВБ необхідний, також, звуковий сигнал на столі секретаря для повідомлення про помилки в черговості подач, помилок Ліберо, технічних тайм-аутів та запитів замін.
7. Організатори зобов'язані, також, надати дві резервні антени і резервну сітку, які повинні знаходитись під столом секретаря.
8. На міжнародних матчах обов'язково повинно бути електронне табло а також "ручне" табло на столі секретаря.

Правило 3 – М'яч

---

1. Необхідна (металева) підставка для 5 м'ячів, що використовуються в матчі (3 м'ячі використовуються в грі і 2 резервних). Вона повинна знаходитися біля столу секретаря.
2. Другий суддя отримує п'ять ігрових м'ячів до початку гри і перевіряє, чи кожний з них має ідентичні характеристики (колір, округлість, вага і тиск). Разом з першим суддею, він/вона відбирає три м'ячі для гри і два резервні м'ячі. Другий суддя відповідальний за них протягом всього матчу і за повернення м'ячів адміністратору залу після закінчення матчу.
3. Тільки затверджені ФІВБ м'ячі можуть використовуватися (марка і тип, прийняті для кожного конкретного змагання). Ця вимога перевіряється суддями і, якщо штамп (логотип) ФІВБ не розміщений на м'ячах, судді не повинні починати матч.
4. Використання трьох м'ячів.
Під час гри:

Шість подавальників м'ячів знаходяться у вільній зоні і повинні розташовуватися відповідно до Схеми 10 Правил.

Перед початком матчу, подавальники на позиціях 2 і 5 (що знаходяться поряд з кожною зоною подачі) одержують кожен по одному м'ячу від другого судді.

Під час матчу, коли м'яч виходить з гри:

- 4.1. якщо м'яч вийшов за межі майданчика, найближчий до м'яча подавальник забирає м'яч і негайно перекочує його тому подавальнику, який тільки що віддав свій м'яч гравцю на подачі;
- 4.2. якщо м'яч знаходиться на майданчику, найближчий до м'яча гравець повинен відразу ж викотити його через найближчу обмежувальну лінію за межі майданчика;
- 4.3. В той момент, коли м'яч вийшов з гри, подавальник, найближчий до гравця на подачі (позиція 2 або 5) повинен якнайшвидше передати м'яч гравцю на подачі, щоб подача відбулася без жодної затримки.

Подавальники повинні передавати м'яч один одному перекочуючи його по підлозі (не кидаючи) в той час, коли м'яч знаходиться поза грою.

Правило 4 – Команди

---

1. Для Світових змагань під егідою ФІВБ і для чемпіонатів світу для Дорослих (якщо не обумовлено спеціально регламентом конкретного змагання), склад команди складається з 16 чоловік: 12 регулярних гравців – серед них 2 Ліберо і 4 офіційних особи. Офіційними особами є: головний тренер, помічник головного тренера, лікар (акредитований ФІВБ), тренер/фізіотерапевт (масажист).

Судді повинні перевірити перед матчем (під час офіційного протоколу матчу) кількість осіб, яким дозволено знаходитися на лавці команди або бути в місці розминки кожної команди.

Крім зареєстрованих гравців і акредитованого ФІВБ лікаря, тільки три особи (головний тренер, помічник тренера, тренер/фізіотерапевт) можуть знаходитися на лавці команди під час матчу в контрольній зоні змагання.

Оскільки тільки членам команди дозволено знаходитися на лавці під час матчу і брати участь в розминці, ніхто інший не може брати участь в офіційній розминці (Правило 4.2.2).

2. На Світових і Офіційних Змаганнях під егідою ФІВБ регламент конкретного змагання встановлює, яким чином склад команди з дванадцяти гравців повинен визначатися на кожен матч. У кожному матчі гравці повинні мати ті ж самі номери на своїх футболках.
3. Як правило, при проведенні міжнародних матчів або турнірів, першому

судді немає необхідності просити документи, підтверджуючі особу гравців зареєстрованих в протоколі матчу (перевірка документів, що засвідчують особу гравців проводиться попередньо Контрольним Комітетом матчу або турніру). Проте, якщо існує спеціальний регламент, що обмежує участь і немає Контрольної Комітету, то перший суддя, дотримуючись спеціального регламенту, повинен перевірити документи, що засвідчують особу гравців. Гравці, недопущені спеціальним регламентом, не можуть брати участь в грі. Якщо виникає розбіжність в думках, перший суддя повинен записати своє рішення в протоколі або в письмовому звіті, що додається (під час офіційних міжнародних матчів він/вона може запитати думку або рішення Апеляційного Підкомітету).

4. Тренер і капітан команди (обидва перевіряють і підписують список команди в протоколі) відповідальні за достовірність зареєстрованих в протоколі гравців.
5. Перший суддя повинен перевірити форму команд. Якщо форма не відповідає Правилу 4.3, її слід змінити. Форма завжди повинна виглядати однаково – футболки повинні бути завжди заправлені в шорти, якщо футболки не заправлені, необхідно ввічливо попросити гравця заправити футболку, особливо на початку матчу і кожної партії.

Смужка капітана (8x2см), яка підкреслює номер на грудях, повинна бути розміщена так, щоб її було чітко видно впродовж всього матчу. Суддям необхідно перевірити це до початку гри.

6. Якщо форма обох команд однакового кольору, команда, вказана першою в офіційній програмі (згідно таблиці Бергера) і також записана першою в протоколі (до жеребкування), повинна змінити форму.
7. Екіпіровка офіційних осіб команди складається із спортивного костюма і сорочки “поло”, або піджака, брюк, сорочки з комірцем і краватки.

Екіпіровка всіх офіційних осіб команди повинна відповідати (як затверджено на Попередній нараді) одному з наступних варіантів стандарту одягу:

- 7.1. всі одягнені в офіційні тренувальні костюми команди і сорочки “поло” одного кольору і фасону,
або
- 7.2. всі одягнені в піджаки, сорочки з краваткою (для чоловіків) і брюки однакового кольору і фасону, за винятком тренера/масажиста, який може бути одягнений в офіційний тренувальний костюм команди і сорочку “поло”.

Це означає наступне: якщо головний тренер знімає свій піджак або жакет тренувального костюма, то всі інші офіційні особи команди повинні зняти піджаки або жакети тренувальних костюмів в той же час, щоб бути одягненими однаково.

Тільки одягненим в тренувальні костюми офіційним особам дозволено знаходитися на ігровому майданчику під час розминки.

Правило 5 – Керівники команди

---

1. Перший суддя повинен з'ясувати, хто є ігровим капітаном і головним тренером команди. Лише їм надано право втручатися в хід гри. Судді повинні знати впродовж всієї гри, хто з гравців є ігровим капітаном.
2. Протягом матчу другий суддя повинен перевіряти, чи запасні гравці сидять на лавці команди або знаходяться в місці розминки.
Гравці в місці розминки не можуть використовувати м'ячі під час партій.
Гравці, що знаходяться на лавці або в місці розминки, не мають права протестувати або оспорювати рішення суддів. Така поведінка повинна бути предметом для санкцій, що застосовуються першим суддею.
3. Якщо ігровий капітан просить роз'яснити застосування суддею правил, перший суддя повинен надати роз'яснення, якщо необхідно – не тільки повторенням жестів, але і, використовуючи робочу мову ФІВБ (англійську) або іншу офіційну мову, кажучи стисло, використовуючи термінологію Офіційних правил волейболу. Тільки ігровий капітан має право просити роз'яснення застосування або інтерпретації правил суддями від імені партнерів по команді (отже, замінений капітан команди, що сидить на лавці або знаходиться в місці розминки не має такого права).
4. Тренер не може запитувати у членів суддівського корпусу нічого, окрім запитів звичайних ігрових перерв (тайм-аутів та замін). Проте, якщо на табло не вказано кількість використаних звичайних ігрових перерв або рахунок, і/або вказано не вірно, він/вона може з'ясувати інформацію у секретаря, коли м'яч знаходиться поза грою.

Правило 6 – Набір очка, виграш партії і матчу

Якщо команда оголошена такою, що не з'явилася або неповною, секретар повинен завершити заповнення протоколу як визначено Правилами (6.4).

Правило 7 – Структура гри

1. Картка розташування перевіряється другим суддею і секретарем до того, як секретар запише інформацію з картки в протокол. Вони повинні переконатися, що номери гравців вказані в картці розташування відповідають номерам гравців, записаним в протоколі. Якщо не відповідають, картка розташування виправляється, або другий суддя просить надати нову картку розташування.
2. Після закінчення кожної партії другий суддя відразу ж просить у тренерів

картки розташування на наступну партію, щоб уникнути продовження трихвилинної перерви.

Якщо тренер команди систематично затримує відновлення гри, не подаючи вчасно картку розташування, перший суддя повинен застосувати санкцію за затримку.

3. Якщо здійснена позиційна помилка, то після жесту, що сигналізує позиційну помилку, суддя повинен вказати двох гравців, що здійснили помилку. Якщо ігровий капітан просить додаткову інформацію про помилку, другому судді слід дістати з кишені картку розташування і вказати ігровому капітану гравців, що здійснили позиційну помилку.

Правило 8 – Стани гри

---

1. Усвідомлення значення слова “повністю” є ключовим в реченні: “частина м’яча, що торкається підлоги, повинна бути **повністю** за обмежувальними лініями”.
2. Троси, що кріплять сітку за межами її довжини 9.5-10 м не є частиною сітки. Те ж саме стосується стійок і шнурів-розтяжок.

Якщо м’яч торкається зовнішньої частини сітки за межами бокових стрічок (9м), вважається, що він торкається “стороннього предмету”, це фіксують свистком обидва судді і сигналізують як м’яч “за”.

Правило 9 – Гра з м’ячем

---

1. Перешкоди зіграти м’яч, з боку лінійного судді, другого судді або тренера у вільній зоні:
  - якщо м’яч “падає” в суддю або тренера, це вважається як м’яч “за” (Правило 8.4.2);
  - використання гравцем судді або тренера в якості підтримки, щоб **торкнутися** м’яча – є помилкою (удар при підтримці, Правило 9.1.3), при цьому розігрування не переграється.
2. Важливо підкреслити, що тільки ті помилки, які суддя бачить, повинні фіксуватися. Перший суддя повинен дивитися на ту частину тіла гравця, яка безпосередньо контактує з м’ячем. На рішення судді не повинно впливати положення тіла гравця до і/або після торкання м’яча. Суддівська комісія ФІВБ наполягає, щоб судді дозволяли торкання зверху пальцями або будь-яке інше торкання, які є правильними згідно Правил.
3. Щоб краще зрозуміти текст Правила 9.2.2 (“М’яч повинен бути вдарений, а не схоплений і/або кинутий, він може відскочити в будь-якому напрямі”).

Кидок включає дві ігрові дії – спочатку захват, потім кидок м'яча, тоді як правильна гра з м'ячем означає, що м'яч відскакує від точки (місця) контакту.

4. Суддя повинен звернути увагу на чіткість, тривалість торкання, особливо в сучасному волейболі, коли використовуються “обманні” атакуючі дії (“скидка”), що змінюють напрям руху м'яча.

Необхідно пам'ятати, що при виконанні атакуючого удару дозволена скидка м'яча, за умови, що м'яч не захоплений і не кинутий. “Скидка м'яча” – це атакуюча дія м'ячем (повністю вище сітки), виконана м'яко однією рукою/пальцями.

Перший суддя повинен уважно стежити за виконанням “скидки”. Якщо м'яч після такого торкання не відскакує відразу, а супроводжується рукою або є кинутий – це є помилкою, яка повинна бути покарана.

5. Необхідно звернути увагу на те, що блокуючі дії гравця будуть неправильними, якщо він/вона не тільки перехоплює м'яч, направлений суперником, але і затримує м'яч (затримка, поштовх, кидок або супровід м'яча). У таких випадках суддя повинен кваліфікувати і покарати такий блок – як “захват” м'яча (але не слід перебільшувати).

6. На жаль, багато суддів не розуміють і тому не застосовують правильно на практиці Правило 9.2.3.2. Вони не розуміють, в яких конкретних ситуаціях ми можемо говорити “про перше командне торкання”. У чотирьох різних випадках команда здійснює перше торкання (яке розцінюється як перше з трьох торкань команди):

6.1. Торкання при прийомі подачі.

6.2. Торкання при прийомі атаки (не тільки силового нападаючого удару (у стрибку), але і всіх атак; див. Правило 13.1.1).

6.3. Торкання м'яча, що відскочив від блоку суперника.

6.4. Торкання м'яча, що відскочив від свого блоку.

7. У відповідності з “духом” міжнародних змагань ФІВБ і для заохочення триваліших розігрувань м'яча і видовищних дій, слід фіксувати свистком тільки очевидні порушення. Тому, якщо гравець знаходиться в незручному положенні при грі з м'ячем, перший суддя повинен бути менш суворий в оцінці цих помилок.

Наприклад:

7.1. гравець, що пасує, вимушений бігти, щоб зіграти м'яч, або вимушений здійснити дуже швидкі дії, щоб дотягнутися до м'яча і виконати передачу;

7.2. гравці вимушені бігти або здійснювати дуже швидкі дії, щоб зіграти м'яч, що відскочив від блоку або іншого гравця;

- 7.3. перше командне торкання може бути виконане вільно, за винятком захвату або кидка м'яча.

Правило 10 – М'яч біля сітки

Правило 11 – Гравець біля сітки

1. Правило 10.1.2 дає право повертати м'яч з вільної зони команди суперника. *Другий суддя і лінійні судді повинні добре розуміти це правило!* Під час матчу, примінюючи це правило на практиці, вони повинні переміститися так, щоб звільнити простір і не заважати гравцю повернути м'яч на сторону свого майданчика!
Якщо м'яч пересікає вертикальну площину сітки через ігровий простір у вільну зону суперника і гравець команди намагається його повернути назад – судді повинні дати свисток у момент торкання гравцем м'яча і зафіксувати помилку м'яч “за”.
2. Звертаємо увагу на правило, що стосується торкання гравцем сітки: *“Торкання гравцем сітки або антени (Правило 11.3.1.) не є помилкою, коли це не заважає грі”*. Торкання верхнього краю сітки чи верхньої частини антени 80см **під час гри з м'ячем**, завжди вважається таким, що заважає грі.
Ігровою дією з м'ячем є будь-яка дія гравців, що знаходяться в безпосередній близькості до м'яча і намагаються зіграти його:
якщо гравець в ігровій позиції знаходиться на своїй стороні, а м'яч направлений з протилежної сторони і потрапляє в сітку, яка з цієї причини торкається даного гравця (Правило 11.3.3), це не є помилкою цього гравця.
3. Звертаємо увагу суддів на той факт, що троси, що кріплять сітку за межами її довжини 9.5-10 м не є частиною сітки. Те ж саме стосується стійок і шнурів-розтяжок. Таким чином, якщо гравець торкається зовнішніх частин сітки (верхня стрічка сітки за антенами, трос, шнури, стійка, і т.д.), це ніколи не може вважатися помилкою (“торкання сітки”), якщо це не призводить до втрати конструктивної цілісності сітки.
4. Судді повинні розрізняти перехід на майданчик суперника через центральну лінію стопою (стопами) і торкання майданчика суперника за центральною лінією будь-якою частиною тіла вище стоп.
У разі переходу стопою, частина її повинна торкатися центральної лінії або бути розташованою безпосередньо над нею.
5. При участі в грі висококласних команд, гра біля сітки має принципово виняткове значення, тому судді повинні бути надзвичайно уважні, особливо у випадках, коли м'яч торкається рук блокуючих і після цього летить за межі майданчика.
6. Щоб полегшити спільну роботу обох суддів, розподіл обов'язків має бути

наступним:

- перший суддя повинен зосередити погляд на всій довжині сітки (від білої верхньої стрічки до нижньої) з боку тієї команди, що атакує;
- другий суддя повинен зосередити погляд на всій довжині сітки зі сторони блокуючої команди.

Правило 12 – Подача

---

1. Для дозволу подачі немає необхідності перевіряти готовність подаючого – достатньо того, що подаючий гравець володіє м'ячем.
2. Перед свистком на подачу, першому судді слід перевірити, чи телебачення просить телеповтор (якщо це передбачено) і, у разі запиту, затримати свисток на подачу.
3. Перший суддя і відповідні лінійні судді, повинні зосередити свою увагу на позиції подаючого гравця в момент удару по м'ячу або під час відштовхування для подачі в стрибку.

Лінійні судді повинні негайно сигналізувати першому судді, якщо була здійснена помилка і перший суддя повинен дати свисток.

Подаючий гравець може починати рух для подачі поза межами зони подачі, але в момент контакту з м'ячем повинен повністю знаходитися в межах цієї зони (або повинен повністю знаходитися в межах зони подачі в момент відштовхування при подачі в стрибку).

4. При виконанні подачі, перший суддя повинен спостерігати за командою, що подає, тоді як другий суддя спостерігає за приймаючою командою.
5. Якщо гравець, що повинен подавати, не йде в зону подачі або не приймає м'яч від подавальника м'ячів, навмисно затримуючи гру – до команди може бути застосована санкція за затримку.

Зверніть увагу: Багато суддів і гравців неправильно тлумачать текст правила, вважаючи, що відлік 8-ми секунд починається з моменту, коли подаючий гравець підкинув або випустив м'яч з руки для виконання подачі. Це не так! Правило встановлює чітко: "...після свистка першого судді на подачу".

6. Жест № 19 є правильним жестом, який повинні використовувати судді у разі, коли м'яч при подачі потрапляє в сітку і не залишається в грі.

Правило 13 – Атакуючий удар

---

1. Щоб краще зрозуміти Правило 13.2.4, що стосується атаки безпосередньо після подачі суперника – необхідно звернути увагу на те, що в цьому випадку враховується тільки положення **м'яча**, а не гравця. Помилка вважається здійсненою тільки у випадку, якщо така атака завершена, і перший суддя в

цьому випадку повинен свистком зафіксувати помилку.

2. При контролі атакуючого удару гравцем задньої лінії або Ліберо – важливо розуміти, що помилка здійснюється тільки у випадку, коли такий атакуючий удар є завершеним (м'яч повністю перетнув вертикальну площину сітки, або його торкнувся один з суперників).

Правило 14 – Блок

---

1. Блокуючий має право блокувати будь-який м'яч в межах ігрового простору суперника, переносячи руки по той бік сітки, за умови що:
  - м'яч після першого або другого торкання команди суперника летить на сторону його/її команди;
  - жоден з гравців суперника не знаходиться достатньо близько до сітки в цій частині ігрового простору, щоб продовжити свої дії.

Проте, якщо гравець команди суперника знаходиться поблизу м'яча і готовий його зіграти – торкання блокуючим м'яча на стороні суперника є помилкою; якщо блокуючий торкається м'яча до або під час дії суперника – він, таким чином, заважає його дії.

Після третього торкання команди суперника, будь-який м'яч можна блокувати в межах ігрового простору суперника.

2. Передачі для атакуючого удару і передачі, які не перетинають площину сітки у напрямі майданчика суперника (*що не є атакуючими діями*), блокувати у просторі суперника не можна, за виключенням: після третього торкання команди суперника.
3. Якщо один з блокуючих переносить свої руки на сторону суперника і здійснює удар по м'ячу замість виконання блокуючої дії, це є помилкою (вираз “через сітку” в цьому випадку означає перенесення рук через сітку в ігровий простір суперника).
4. Текст правила 14.6.3: “Блокування подачі суперника” – означає здійснене блокування подачі суперника.
5. Оскільки м'яч може торкнутися будь-якої частини тіла, то при виконанні блоку, якщо м'яч торкається ніг (ступнів) під час однієї ігрової дії, це не є помилкою, а вважається частиною блокуючих дій!

Правило 15 – Звичайні ігрові перерви

---

1. ТА і ТТА

- 1.1. Коли тренер робить запит тайм-ауту, він повинен використовувати

офіційний жест. Якщо він лише встає, просить усно або натискає кнопку сигнального пристрою (“базера”), судді можуть не задовольняти його запит. Якщо запит тайм-ауту відхиляється, перший суддя повинен вирішити, чи було це наміром затримати гру, і в такому разі, застосувати відповідну санкцію згідно правил.

- 1.2. Асистент секретаря повинен використовувати (звуковий сигнал) “базер” (або інший звуковий пристрій) сповіщаючи про кожний Технічний тайм-аут (ТТА), як тільки команда, що виграє, набирає 8 і 16 очок в партії (це не є обов’язком другого судді). Асистент секретаря повинен дати звуковий сигнал про закінчення ТТА. Диктор в залі повинен оголосити при першому ТТА в партії: “Перший технічний тайм-аут”. Після закінчення він/вона повинен оголосити: “Технічний тайм-аут закінчений”. Подібна процедура застосовується під час другого ТТА. Другий суддя повинен стежити, щоб гравці не виходили на майданчик до того, як прозвучить сигнал асистента секретаря про закінчення ТТА. Якщо виникають які-небудь проблеми з роботою асистента секретаря, другий суддя повинен контролювати його роботу в цих “питаннях” також.

2. Процедура заміни

- 2.1. Другий суддя повинен стояти між стійкою і столом секретаря і, якщо секретар не сигналізує про те, що заміна неправильна, дати сигнал (схрещуючи руки) гравцям помінятися через бокову лінію. При одночасній заміні декількох гравців другий суддя повинен чекати сигнал секретаря про те, що попередня заміна зареєстрована, і потім приступити до наступної заміни.
- 2.2. Одночасні заміни декількох гравців можуть проводитись тільки послідовно: спочатку одна пара гравців – один гравець залишає майданчик, а гравець що міняє його виходить на майданчик – потім інша і так далі, таким чином дозволяючи секретареві робити відповідні записи в протоколі і перевіряти заміни одну за одною. Проте, якщо у момент запиту про заміну декількох гравців хто-небудь із гравців, що заміняє, не знаходиться в зоні заміни або поруч із зоною заміни і не готовий вийти на майданчик – його заміна повинна бути відхилена без покарання. Гравці, що не беруть участь в конкретній заміні, повинні залишатися поза зоною заміни.
- 2.3. Дуже важливо забезпечити, щоб гравці діяли швидко і спокійно. Призначення нового методу заміни – підтримувати хід матчу, уникаючи затримки в процесі заміни. Відповідно, при новому методі випадки санкцій за затримку, коли гравець не готовий вийти до гри, повинні звестися до мінімуму. Обов’язок другого судді і секретаря –

не давати свисток або “базер”, якщо гравець, що виходить на заміну, не готовий відповідно до вимог Правил 15.10.3а і 15.10.4. Якщо це не викликає затримку, такий запит заміни має бути відхилений *другим суддею без санкції*.

3. Коли гравець отримує травму, перший суддя повинен попросити команду провести заміну. Якщо травма серйозна, судді повинні зупинити гру і дозволити медичному персоналу команди вийти на майданчик. Виключну заміну внаслідок травми команда може робити, незважаючи на правило обмеження замін (понад обмеження), будь-яким гравцем, який не знаходиться **на майданчику у момент травми** (Правило 15.7). *Зверніть увагу: правило встановлює, що гравець, замінений за допомогою виключної заміни, не має права повернутися в гру в цьому матчі. Виключна заміна ні в якому випадку не може вважатися звичайною.*

Судді повинні зрозуміти різницю між неправильною заміною (коли команда зробила заміну неправильно і гра була відновлена, а секретар/другий суддя не помітив цього порушення: Правило 15.9) і запитом неправильної заміни (Правило 16.1.3), коли секретар або другий суддя під час запиту визначив, що заміна неправильна, вона має бути відхилена, а команда покарана санкцією за затримку.

4. Запит заміни до початку партії дозволяється, і така заміна має бути зареєстрована як звичайна ігрова перерва в цій партії. В цьому випадку *тренер повинен зробити запит заміни за допомогою офіційного жесту*.
5. Судді повинні уважно вивчити і точно розуміти правило що стосується “неправильного запиту” (Правило 15.11):

- що таке “неправильний запит”;
- типові приклади;
- яка процедура (послідовність дій) застосовується в таких випадках;
- що має бути зроблено, коли команда повторює неправильний запит у тому ж матчі.

Під час матчу перший суддя повинен контролювати, чи застосовує правильно другий суддя правило, що стосується “неправильного запиту”.

Другий суддя повинен переконатися, що будь-який неправильний запит зареєстрований в спеціальному секторі протоколу.

6. Необхідно розрізняти “*заміщення Ліберо*” (Правило 19.3.2) і *звичайну заміну*, яка повинна бути дозволена другим суддею або секретарем і зареєстрована в протоколі (Правила 15.5 - 15.10). Помічник секретаря реєструє “*заміщення Ліберо*” і “*зміну Ліберо*” в окремому, спеціально призначеному для цієї мети бланку (Р-6), щоб у будь-який момент знати номер гравця, “заміщеного” Ліберо.

Правило 16 – Затримки гри

---

1. Суддя повинен бути добре поінформований про принципи, різні види затримок гри і знати санкції за затримку. Крім того, він/вона повинен чітко знати різницю між неправильним запитом і затримкою гри.
2. Суддям слід запобігати будь-яким ненавмисним або навмисним затримкам гри командами.

Приклад затримки:

Гравець затримує гру, запитуючи дозвіл судді зашнурувати взуття. Це негайно, при першому ж випадку, повинно бути предметом санкції за затримку.

Основними причинами для затримки є (серед інших):

- заміни;
- тайм-аути;
- протирання підлоги.

Будь-який гравець, що звертається до судді з проханням про паузу в грі, щоб зашнурувати своє взуття, демонструє намір затримати гру, і це повинно бути предметом для санкції за затримку.

3. Санкції за затримку застосовуються до команди, а не до члена команди за неправильну поведінку, навіть у разі, коли всього лише один гравець зробив затримку гри.
4. Необхідно звернути увагу на те, що “попередження за затримку” показується жестом (№ 25) без картки, але воно повинне бути записане в Протоколі в розділі санкцій (прим.: розділ “ПОКАРАННЯ”) в колонці “П” (Попередження), на відміну від “попередження за незначну неправильну поведінку”, для якого немає встановленого жесту і яке не реєструється в Протоколі. Тоді як, “зауваження за затримку” показується офіційним жестом з жовтою карткою і також записується в Протокол гри в розділі санкцій в колонці “З” (Зауваження).
5. Протирання підлоги

Головна мета даної процедури – забезпечити безпеку гравців і нормальний хід матчу, а також – уникнути необхідності гравцям самим протирати підлогу.

5.1 Протиральники підлоги і їх спорядження.

5.1.1 Протиральники підлоги

По чотири протиральники на кожную половину майданчика – всього 8 протиральників. Протиральники повинні бути добре підготовлені для виконання своєї роботи; корисно, якщо вони самі є знаючими

волейболістами.

5.1.2. Спорядження протиральників

- Шість швабр шириною один метр кожна.
- По три швабри повинні знаходитися поблизу кожної із зон розминки.
- Вісім добре поглинаючих вологу рушників (кожен розміром мінімум 40 см x 40 см, максимум 40 см x 80 см); 4 (по два для кожної сторони майданчика) повинні знаходитися поряд із столом секретаря і ще 4 (по два для кожної сторони майданчика) повинні бути у протиральників, що сидять на невеликих стільцях.

5.1.3. Розташування протиральників (Схема А)

- 5.1.3.1. По одному швидкому протиральнику на кожную сторону майданчика (всього 2) сидять навпочіпки за спиною другого судді (готові бігти протирати мокру ділянку підлоги).
- 5.1.3.2. По три протиральники поблизу кожного місця розминки (всього 6) сидять на невеликих стільцях (1 швидкий протиральник і 2 звичайних).
- 5.1.3.3. Протиральники повинні мати на увазі, що незалежно від їх розташування, не слід загороджувати рекламні щити, що оточують майданчик, особливо за вишкою першого судді.

5.2. Як протирати майданчик

Щоб забезпечити безперервність гри і запобігти затримкам гри, ФІВБ прийняла наступні рішення:

5.2.1. Під час тайм-аутів (ТА), технічних тайм-аутів (ТТА) і перерв між партіями:

Три протиральники, протирають кожную сторону майданчика. Три протиральники, що знаходяться біля місця розминки, повинні принести три швабри до бокової лінії в передній зоні на стороні другого судді.

По три протиральники на кожній стороні майданчика починають протирати ігрове поле, рухаючись по серпантину (змійкою), як показано на схемі (Схема А).

5.2.2. Коли м'яч знаходиться “поза грою” (між розігруваннями м'яча), при необхідності:

- 5.2.2.1. Кожен раз, коли швидкий протиральник побачить вологе місце де-небудь на майданчику, він/вона піднімає руку, сигналізує про вологу ділянку і чекає закінчення

розігрування. Негайно після свистка судді, що фіксує вихід м'яча з гри, тільки ті протиральники (до 2-х протиральників на кожную сторону майданчика), які підняли руки, повинні вибігти (з 2-ма вологопоглинаючими рушниками) до вологої ділянки. Протиральники, що сидять за спиною другого судді, відповідають за протирання передньої зони обох сторін майданчика.

Два швидкі протиральники, що сидять біля місць розминки, повинні постійно стежити за задньою частиною своєї сторони майданчика, готові вибігти на протирання вологої ділянки, як тільки суддя зафіксує, що м'яч вийшов з гри.

Якщо у одного протиральника декілька вологих місць, в першу чергу протираються вологі ділянки передньої зони. І лише після цього протираються вологі ділянки задньої частини майданчика або за його межами.

- 5.2.2.2. Негайно після швидкого протирання протиральник(и) повинні повернутися на свої позиції, вибігши з майданчика найкоротшим шляхом.
- 5.2.2.3. Час на протирання одного вологого місця повинно скласти від 6 до 8 секунд, тобто час між свистком судді що закінчує розігрування і свистком першого судді що дозволяє наступну подачу. Протиральники не повинні призводити до затримки гри.
- 5.2.2.4. Судді не беруть участь і не втручаються в роботу протиральників. Проте, перший суддя має повноваження керувати роботою протиральників, але тільки, якщо вони створюють перешкоди грі або не виконують свою роботу належним чином.
- 5.2.2.5. Гравці і тренери не мають права просити протиральників протерти вологе місце або втручатися в хід протирання.

5.3. Обов'язки гравців

Якщо гравці на свій власний ризик протирають підлогу власним невеликим рушником, перший суддя не повинен чекати, поки вони закінчать протирання і займуть свої ігрові позиції. Якщо вони не будуть в правильній позиції на майданчику у момент подачі, відповідний суддя зафіксує позиційну помилку.

5.4. Обов'язки членів Журі

Якщо обставини того вимагають, і видно слизьку ділянку в зоні атаки,

член Журі, і лише він/вона, має право попросити другого суддю запросити протиральників, коли м'яч знаходиться поза грою. В цьому випадку протиральники вибігають на майданчик з великими рушниками і протирають слизьку ділянку зони атаки, вказану другим суддею. Негайно після закінчення протирання вони повертаються на свої місця.

Правило 17 – Виключні перерви в грі

Якщо травмований гравець не може бути замінений звичайною або виключною заміною – гравцю надається три хвилини для відновлення, але тільки один раз тому ж гравцю в тому ж матчі.

Правило 18 – Перерви і зміна майданчиків

---

1. У перервах між партіями гравці можуть розминатися у вільній зоні з м'ячами, які не використовуються в матчі.
2. У вирішальній партії, як тільки одна з команд набере 8 очок, команди міняються сторонами майданчика (якщо восьме очко було одержане командою що приймала подачу ця команда після зміни сторін повинна зробити перехід перед своєю подачею – і це повинно контролюватися секретарем і суддями).
3. Під час перерв між партіями всі три ігрові м'ячі залишаються у подавальників номер 2 і номер 5 (вони не мають права давати ці м'ячі гравцям для розминки). Перед вирішальною партією другий суддя дає м'яч гравцю що подає в цій партії. Під час тайм-аутів і замін і під час зміни майданчиків у вирішальній партії після 8-го очка другий суддя м'яч не бере, він залишається у подавальників.

Правило 19 – Гравець Ліберо

---

1. У разі, коли команда має двох Ліберо, діючий Ліберо має бути записаний в першому з двох спеціальних рядків, призначених для Ліберо, *найпізніше перед тим, як тренер підпише протокол.*
2. Якщо тренер бажає “змінити діючого Ліберо” “резервним Ліберо”, така процедура подібна до процедури “заміщення”.
3. У разі травми “діючого Ліберо”, коли немає “резервного Ліберо” в списку команди, або травми “резервного (вже діючого) Ліберо” – тренер може *перепризначити* в якості “нового Ліберо” одного з гравців, що не знаходяться на майданчику в момент перепризначення (Правило 19.4.2). Ця процедура подібна до процедури “зміни Ліберо”, якщо *перепризначення* проводиться відразу після травми, або схожа до процедури *заміни*, якщо

перепризначення робиться пізніше.

4. Зверніть увагу на *різницю між виключною заміною травмованого гравця*, коли будь-який гравець, який не знаходиться на майданчику під час травми (за винятком Ліберо і заміщеного ним гравця), може замінити травмованого гравця, і *перепризначенням нового Ліберо*, коли будь-який гравець, який не знаходиться на майданчику в момент перепризначення, може змінити травмованого Ліберо!

Пам'ятайте, що *перепризначення нового Ліберо* це можливість, яку тренер може використовувати або не використовувати.

5. Дозвіл на участь *травмованого Ліберо* в наступному матчі розглядається Контрольною комісією конкретного чемпіонату.

Правило 20 – Вимоги до поведінки

Правило 21 – Неправильна поведінка і санкції за неї.

---

1. Необхідно ретельно вивчити дані правила, щоб зрозуміти їх ідею, зміст і шкалу санкцій за неправильну поведінку.
2. Важливо пам'ятати, що відповідно до Правила 20.2.1 поведінка учасників має бути шанобливою і ввічливою також по відношенню до членів Контрольного комітету і глядачів. Судді не повинні ігнорувати це.
3. Правило 21.1 розглядає “*незначну неправильну поведінку*”, яка не є предметом для санкцій. Тільки попередження робиться команді через ігрового капітана, або одному з членів команди, усно або жестом (без картки, без реєстрації в протоколі).
4. Правило 21.2 розглядає “*неправильну поведінку, що призводить до санкцій*”. Відповідно до цього правила образлива або агресивна поведінка при першому ж випадку серйозно карається. Санкції записуються в протокол відповідно до шкали санкцій. Принцип полягає у тому, що повторення такої поведінки в тому ж матчі призводить до більш суворої санкції за кожну подальшу провину.
5. Практичне застосування санкцій до членів команди за неправильну поведінку відповідно до рішення першого судді:

- 5.1. У випадку неправильної поведінки члена команди, що знаходиться на майданчику:

перший суддя повинен дати свисток (звичайно, коли м'яч не знаходиться в грі, але наскільки можливо швидко, якщо порушення серйозне). Потім він/вона підкликає гравця, що порушив, підійти до суддівської вишки. Коли гравець наблизиться до вишки, перший суддя показує відповідну картку (картки), кажучи “Я роблю Вам зауваження” або “Я вилучаю / дискваліфікую Вас”.

Другий суддя підтверджує цю дію і дає вказівку секретарю зареєструвати відповідну санкцію в протоколі.

Якщо секретар, на основі інформації в протоколі, визначає, що таке рішення першого судді не передбачене Офіційними правилами волейболу, наприклад, воно суперечить шкалі санкцій, він/вона повинен негайно проінформувати другого суддю про це. У свою чергу, другий суддя, перевіривши спочатку правильність заяви секретаря, інформує про це першого суддю. Перший суддя повинен потім скоректувати своє початкове рішення. Якщо перший суддя не приймає коментарі секретаря і другого судді, секретар повинен занести рішення першого судді в протокол в секторі "ПРИМІТКИ".

- 5.2. У разі неправильної поведінки члена команди, що не знаходиться на майданчику:

перший суддя повинен дати свисток, підкликати ігрового капітана підійти до суддівської вишки і сказати показуючи відповідну картку (картки): "Я роблю гравцю номер ... (або тренеру і т.д.) зауваження" або "Я вилучаю / дискваліфікую гравця номер ... (або тренера і т.д.)". Ігровий капітан повинен проінформувати відповідного члена команди, який повинен встати і підтвердити отримання санкції, піднявши вгору руку.

В той час, коли член команди підняв руку, перший суддя виразно показує картку (картки), так щоб санкція була зрозуміла командам, другому судді, секретарю і глядачам.

- 5.3 Застосування санкцій між партіями:

у випадку ЗАУВАЖЕННЯ: перший суддя повинен показати картку на початку наступної партії. Якщо порушення відбувається під час ТТА, оператор табло після закінчення ТТА повинен змінити рахунок. У разі ВИЛУЧЕННЯ або ДИСКВАЛІФІКАЦІЇ : перший суддя повинен дати вказівку ігровому капітану негайно повідомити відповідному тренеру про вид санкції (щоб запобігти подвійному покаранню команди). Санкція повинна супроводжуватися офіційно показом карток на початку наступної партії.

6. Під час гри судді повинні звертати увагу на дисциплінарний аспект, діючи твердо при застосуванні санкцій за неправильну поведінку гравців або інших членів команд. Не буде зайвим нагадування, що функція суддів полягає в оцінці ігрових дій, а не в переслідуванні за дрібні персональні порушення. Необхідно, щоб судді, гравці і тренери знали різницю між санкціями за неправильну поведінку і санкціями за затримку, а також різницю між показом їх жестами!

Правило 22 – Суддівська бригада і процедури

---

1. Дуже важливо, щоб судді давали свисток про зупинку розігрування тільки за наявності двох наступних умов:
  - вони впевнені, що помилка була зроблена або відбулося втручання ззовні;
  - вони визначили характер помилки.
2. Щоб точно проінформувати команди про характер зафіксованої суддями помилки (а також глядачів, телеглядачів і т.д.), судді *зобов'язані використовувати офіційні жести* (див. Правила 22.2 і 28.1). Тільки ці жести і жодні інші (прийняті в національних змаганнях, приватні і персональні жести, або манера їх виконання) можуть використовуватися!
3. У зв'язку з тим, що швидкість гри зросла, можуть виникати проблеми, пов'язані з помилками в суддівстві. Щоб уникнути цього, суддівська бригада повинна взаємодіяти дуже злагоджено. Після кожної ігрової дії суддям необхідно поглянути один на одного, щоб підтвердити своє рішення.

Правило 23 – Перший суддя

---

1. Перший суддя завжди повинен діяти в тісній співпраці з іншими членами суддівської бригади (другим суддею, секретарем, суддями на лініях). Йому слід дозволити їм діяти у сфері їх компетенції і відповідно до їх повноважень. Він/вона повинен виконувати свої обов'язки стоячи.

Приклад. Після свистка, що закінчує розігрування, першому судді слід подивитися на інших членів суддівської бригади (і лише після цього прийняти своє остаточне рішення використовуючи офіційні жести):

- кожного разу при прийнятті рішення чи був м'яч “в майданчику” або “за”, він/вона повинен подивитися на лінійного суддю, що відповідає за лінію, найближчу до місця приземлення м'яча (хоча перший суддя – не суддя на лінії, він/вона, має право контролювати і при необхідності відмінити рішення своїх колег);
  - протягом матчу, перший суддя повинен часто дивитися на другого суддю (по можливості після кожного розігрування, а також перед кожним свистком на подачу), розташованого лицем до нього, щоб з'ясувати, сигналізує він/вона про помилку чи ні (наприклад, чотири торкання, одночасна помилка, і т.п.).
2. Питання чи було торкання м'яча, що вийшов “за” гравцем команди (наприклад, блокуючим гравцем команди, що захищалася, і т.д.) визначається першим суддею і суддями на лініях.

Проте, саме перший суддя приймає остаточне рішення, показуючи його жестом після того, як побачить жести інших членів бригади (суддя ніколи не

повинен питати гравця, чи було торкання м'яча).

3. Він/вона завжди повинен забезпечити і переконатися, що другий суддя і секретар мали досить часу для виконання їх адміністративних і реєстраційних процедур, наприклад, чи мав секретар досить часу для перевірки правильності запиту заміни і її реєстрації. Якщо першому судді не вдається надати своїм колегам по суддівській бригаді досить часу для виконання їх обов'язків, секретар і другий суддя не зможуть простежити за подальшою фазою матчу, внаслідок чого численні помилки можуть бути допущені суддівською бригадою. Якщо перший суддя не надав досить часу для контролю, адміністрування і реєстрації подій, другий суддя свистком повинен зупинити продовження матчу.
4. *Перший суддя може змінити будь-яке рішення будь-якого члена суддівської бригади або своє власне.* Якщо перший суддя прийняв рішення (дав свисток) і потім бачить, що його колеги (другий суддя, судді на лініях, секретар) прийняли інше рішення, він/вона може зробити наступне:
  - якщо він/вона впевнений, що його рішення правильне залишити своє рішення в силі;
  - якщо він/вона бачить, що його рішення неправильне, змінити своє рішення;
  - якщо він/вона точно визначає, що помилка зроблена одночасно обома командами (гравцями обох команд), він/вона повинен(на) “дати жест” про повторення розігрування;
  - якщо він/вона вважає, що рішення другого судді, наприклад, неправильне, він/вона може відмінити його. Приклад: якщо другий суддя зафіксував позиційну помилку приймаючої команди, але перший суддя відразу ж або після протесту ігрового капітана встановив, що позиція була правильною, йому слід відмінити рішення другого судді і повторити розігрування.
5. Якщо перший суддя переконується в тому, що той або інший член суддівської бригади не знає своїх обов'язків або діє не об'єктивно, він/вона *повинен* його/її замінити.
6. Тільки перший суддя має право застосовувати санкції за неправильну поведінку і “затримку” гри – ні другий суддя, ні секретар, ні лінійні судді такого права не мають. Якщо хто-небудь з членів суддівської бригади помічає яке-небудь порушення, йому слід дати сигнал і підійти до першого судді, щоб проінформувати його про цей факт. Саме перший суддя, і він/вона єдиний, хто застосовує санкції.

Правило 24 – Другий суддя

---

1. Другий суддя повинен володіти таким самим рівнем компетентності, що і перший суддя: він/вона повинен замінити першого суддю у випадку його відсутності або якщо перший суддя не може продовжувати виконувати його/її обов'язки.

2. Права і обов'язки другого судді чітко вказані даним Правилком. Досконало вивчіть “Обов'язки” другого судді і особливо, в яких випадках другий суддя повинен “приймати рішення, давати свисток і показувати жестом помилки” під час матчу (див. Правило 24.3.2).

3. Під час зміни ігрових дій поблизу сітки *другий суддя повинен зосередитися на контролі помилкових торкань усієї поверхні сітки на стороні блокуючих, усіх помилкових переходів через середню лінію і помилкових дій на стороні блоку* (команди, що приймає м'яч).

Зверніть увагу на зміну правила, що стосується торкання гравця з сіткою. Ключовими словами тексту нового правила є: контакт гравця з сіткою *не є помилкою*. Тільки якщо торкання сітки гравцем заважає грі, це є помилкою.

4. Другий суддя також повинен ретельно перевіряти як на початку, так і протягом матчу, використовуючи надані командами картки розташування, щоб гравці команд знаходилися в правильних позиціях. У цьому другому судді допомагає секретар, який може сказати йому, хто з гравців повинен знаходитися в позиції один (гравець що подає). На підставі цієї інформації, повертаючи картку початкового розташування за годинниковою стрілкою в своїй руці, другий суддя може точно визначити правильну черговість подач кожної з команд. Перевіряючи розташування, він/вона повинен знаходитись у позиції II на лівій від себе стороні майданчика або у позиції IV на правій стороні відповідно, разом з гравцем, вказаним секретарем, і, стоячи лицем до сітки, він/вона повинен визначити позиції решти гравців в порядку, вказаному в картці розташування команди, починаючи з того гравця, що знаходиться в позиції один.

5. Другий суддя повинен стежити за тим, щоб у вільній зоні не знаходилися які-небудь перешкоди (предмети), які могли б заподіяти травму члену команди (пляшки з напоями, медична аптечка, таблички для замін, і т.д.)

6. Під час ТА і ТТА *другому судді не слід перебувати у статичній позиції*. Другий суддя може пересуватися (продумавши визначену схему своїх переміщень), щоб звертатися:

- до протиральників, щоб вони разом, групою зайняли позицію;
- до команд, забезпечуючи, щоб вони підійшли ближче до лавок;
- до секретаря, щоб проконтролювати його/її роботу;
- до помічника секретаря, щоб отримати інформацію про позиції гравців Ліберо;

- знову до протиральників, щоб перевірити їх роботу;
- до першого судді, щоб отримати і дати інформацію, при необхідності.

Резервний суддя

У перелік обов'язків резервного судді входять наступні функції:

1. Замінити другого суддю у разі його відсутності, або у разі, коли він не здатний продовжувати свою роботу, або, коли другий суддя замінює першого суддю.
2. Перевіряти і впорядковувати каси з табличками для замін перед матчем і між партіями.
3. Перевіряти роботу зумерів (звукових пристроїв) перед початком і між партіями, якщо існує проблема.
4. Допомогати другому судді підтримувати порядок у вільній зоні і місцях для вилучених гравців.
5. Контролювати запасних гравців в місцях розминки і на лавці.
6. Принести другому судді два ігрові м'ячі відразу після представлення стартових складів.
7. Дати другому судді ігровий м'яч після того, як він перевірить позиції гравців.
8. Допомогати другому судді керувати роботою протиральників.

Правило 25 – Секретар

Робота секретаря дуже важлива, особливо при проведенні міжнародних матчів, де суддівські бригади формуються з представників різних країн, і команди представляють різні країни. Всі судді міжнародної категорії і судді на лініях повинні знати, як заповнюється протокол, і бути здатними виконати роботу секретаря при необхідності.

Секретар:

- перед початком кожної партії при отриманні картки розташування повинен перевірити, що номери гравців записані в картці розташування присутні також в списку команди в протоколі (якщо не присутні, він/вона повинен повідомити другого суддю);
- повідомляє другого суддю про два тайм-аути і 5-у і 6-у заміни кожної команди (який інформує про це першого суддю і тренера);
- повинен взаємодіяти дуже уважно під час процедури заміни:
  - другий суддя після підтвердження заміни свистком або, переконавшись, що заміна підтверджена зумером секретаря, займає позицію між стійкою сітки і столом секретаря, звідки він може бачити гравців, що міняються і

секретаря. Гравець, що входить в гру, підходить до бокової лінії з відповідною табличкою для заміни. Якщо секретар не показує, що заміна неправильна, другий суддя сигналом (схрещуючи руки) дозволяє заміну.

Коли команда просить декілька замін одночасно, процедури заміни слідує одна за одною, щоб секретар мав час для послідовної реєстрації кожної заміни. Секретар повинен слідувати одній і тій же процедурі при кожній заміні. Секретар дивиться на номер таблички і на номер на футболці гравця що виходить на заміну гравця. Якщо заміна правильна, секретар реєструє цю заміну в протоколі і потім показує, що реєстрація завершена, піднявши обидві руки.

- Як тільки другий суддя бачить, що секретар сигналізує ОК: “усе в порядку” (піднято обидві руки), він займає позицію, щоб почати наступне розігрування м’яча, і повторює цей сигнал для першого судді, який тепер може дати свисток, що дозволяє подачу. У цей момент секретар повинен зосередитися на перевірці – чи дотримується гравець, що виконує подачу порядку переходу чи ні. Якщо ні, секретар повинен негайно зумером зупинити гру, але тільки після того, як подача виконана. Другий суддя повинен підійти до столу секретаря, щоб перевірити правильність його рішення і проінформувати команди і першого суддю про дану ситуацію.
- Секретар повинен подивитися на гравця, що заміняє в зоні заміни і порівняти номер на його футболці і номер на табличці в його руці з номерами в рядках “Стартові гравці” і “Заміни” протоколу. *Якщо він побачив, що це запит про неправильну заміну, він негайно повинен включити зумер, підняти руку, помахати нею і сказати: “заміна неправильна”.* В цьому випадку другий суддя повинен негайно підійти до столу секретаря і перевірити, ґрунтуючись на даних протоколу, правильність заміни. Якщо підтвердилося, що був запит про неправильну заміну, другому судді слід відхилити цю заміну. Перший суддя повинен дати свисток і застосувати санкцію за затримку команді. Секретар повинен зареєструвати відповідну санкцію в розділі санкцій протоколу. Другому судді слід проконтролювати реєстрацію санкції секретарем.

Правило 26 - Помічник секретаря

1. Помічник секретаря сидить поряд з секретарем. У випадку, якщо секретар не може продовжувати виконувати його/її обов’язки, він/вона замінює секретаря.

2. Його обов’язками є:

- заповнювати Лист заміщень Ліберо (Р-6) і перевіряти в ході матчу, чи є заміщення Ліберо правильними;
- проводити і контролювати відлік часу технічних тайм-аутів

(ТТА): включати зумер, коли ТТА починається, вести відлік його тривалості і сигналізувати зумером про його закінчення;

- оперувати ручним табло, що знаходиться на столі секретаря;
- контролювати, чи правильно оператор табло в залі відображає інформацію про хід матчу для глядачів, і якщо ні – корегувати;
- під час ТА і ТТА інформувати другого суддю про позиції гравців Ліберо, використовуючи жести “в майданчику” і “за”, але тільки однією рукою на стороні кожної команди;
- відправляти президентіві Журі гри інформацію про тривалість кожної партії, часу початку і закінчення матчу у письмовій формі; коли необхідно, включати зумер, щоб допомогти секретареві підтверджувати і оголошувати запити заміни.

Примітка: Прізвище помічника секретаря має бути записане в протоколі; він/вона повинен підписати протокол у кінці матчу.

Правило 27 – Лінійні судді

Робота лінійних суддів дуже важлива, особливо в міжнародних матчах високого рівня. Всі кандидати в судді міжнародної категорії і судді міжнародної категорії повинні мати практичний досвід роботи як лінійний суддя, на випадок, якщо вони будуть призначені лінійними суддями в міжнародних матчах.

- Лінійні судді повинні бути в ігровому полі або в кімнаті для проведення алкотесту одягнені у форму за 45 хвилин до початку матчу (протокол ФІВБ).
- Організатори повинні надати кожному лінійному судді прапорець встановленого зразка. Колір прапорців повинен контрастувати з кольором покриття підлоги.
- Лінійні судді повинні добре знати свої обов’язки, як у випадку використання чотирьох лінійних суддів, так і у випадку використання двох лінійних суддів (див. Схему 10 Офіційних правил волейболу).
- Лінійний суддя повинен показувати кожну помилку, що відбувається поблизу його лінії, за яку він/вона відповідальний, а також помилки, здійснені у момент удару при подачі.
- Якщо м’яч торкається антени, проходить над нею або за нею, найближчий до траєкторії польоту м’яча лінійний суддя повинен зафіксувати помилку.
- Помилки повинні фіксуватись виразно, щоб не виникло жодних сумнівів, що перший суддя бачить їх.

Правило 28 – Офіційні жести

Судді повинні використовувати офіційні жести, і лише передбачені міжнародними правилами. Слід уникати використання будь-яких інших жестів, за будь-яких обставин, використовувати їх тільки коли абсолютно необхідно, щоб вони були зрозумілі для членів команд.

- Коли другий суддя фіксує помилку і дає свисток (наприклад, торкання сітки гравцем), він/вона повинен бути акуратний в своїх діях – виконати жест на тій стороні, де помилка була зроблена (Правило 28.1). Приклад: якщо гравець команди, що знаходиться з правого боку від другого судді, торкнувся сітки, і другий суддя свистком фіксує цю помилку, жест не повинен бути показаний через сітку з боку іншої команди, а суддя повинен переміститися так, щоб його жести були виконані на стороні тієї команди, що зробила помилку.

- Упевненість в фіксації помилок (Правила 22.2, 23.3 і 24.3)

Судді повинні дати свисток негайно, беручи до уваги два наступні аспекти:

- 1) судді не слід фіксувати помилку, піддаючись тиску з боку глядачів або гравців;
  - 2) коли він/вона цілком усвідомлює, що прийняв неправильне рішення, суддя може або зобов'язаний виправити свою помилку (або помилку іншого члена суддівської бригади), за умови, що це буде зроблено негайно.
- Суддям і лінійним суддям слід звернути увагу на правильність застосування і використання жесту “м'яч за”:
- 1) У всіх випадках, коли м'яч приземляється безпосередньо “за” після атакуючої дії або блоку команди з сторони протилежної падінню м'яча, жест “за” (№ 15 і сигнал №2) повинен використовуватися суддями.
  - 2) Якщо після атакуючого удару м'яч перетинає сітку і приземляється за межами майданчика, але блокуючий або інший гравець тієї команди, що приймає м'яч торкається його, судді повинні використовувати виключно жест “торкання м'яча” (№ 24 і сигнал №3).
  - 3) Якщо м'яч після першого, другого або третього торкання команди виходить в аут на стороні цієї команди, судді повинні використовувати жест “торкання м'яча” (№ 24 і сигнал №3).
  - 4) Якщо після атакуючого удару м'яч потрапляє в сітку (верх сітки), після чого приземляється “за” на стороні команди, що атакувала, без торкання блоку суперника, жест повинен бути (№ 15), але відразу ж після цього необхідно вказати на гравця, що атакував (щоб всім було зрозуміло, що блокуючі не торкнулися м'яча).

Якщо, в даному випадку, м'яч торкнувся блоку і після цього падає в аут на стороні команди, що атакувала, перший суддя повинен показати жест

(№ 15) і вказати на блокуючого (блокуючих).

Коли гравець завершує атакуючий удар по м'ячу, що знаходиться вище за верхній край сітки і спрямованому пальцями зверху Ліберо зі своєї передньої зони, суддя повинен використовувати жест "помилка при атакуючому ударі" (№21) і вказати на гравця Ліберо.

- Сигнали прапорцем суддів на лініях дуже важливі також і з погляду їх інформативності для учасників і глядачів. Перший суддя повинен контролювати жести прапорцем суддів на лініях; якщо вони не виконуються належним чином, перший суддя може виправити їх.

У міжнародних матчах високого рівня, де швидкість польоту м'яча після атакуючого удару може досягати 100-120 км/год, дуже важливо, щоб судді на лініях концентрувалися на змінах траєкторії польоту м'яча, особливо на торканнях м'ячем блоку при атаці, перед тим, як м'яч йде в аут.

Якщо м'яч не перетинає вертикальну площину сітки після третього удару команди, в цьому випадку:

- 1) якщо гравець, який зіграв м'яч останнім, торкається м'яча знову, повинен використовуватися жест "подвійне торкання" (жест № 17);
- 2) якщо інший гравець торкається м'яча, повинен використовуватися жест "чотири торкання" (жест № 18).

ПРОВЕДЕННЯ ГРИ

ПРОЦЕДУРИ ДЛЯ СУДДІВ – ПЕРЕД ПОЧАТКОМ, ПІД ЧАС І ПІСЛЯ МАТЧУ (див. також МІЖНАРОДНИЙ ІГРОВИЙ ПРОТОКОЛ)

1. Перед початком матчу: суддівська бригада готується до початку матчу як вказано в "протоколі" матчу:

1.2 Суддівська бригада повинна бути на місці проведення матчу в суддівській формі, щонайменше, за 45 хвилин до передбаченого розкладом початку матчу.

1.3 Перший, другий і резервний судді повинні пройти тест на алкоголь, що проводиться лікарем, який надається організаторами.

1.4 Якщо перший суддя не прибув до місця проведення матчу в належний час, другий суддя повинен почати процедуру протоколу матчу після запиту дозволу Контрольної комісії.

1.5 Якщо перший суддя не зміг прибути взагалі, або не пройшов успішно алкотест або не може проводити матч по якій-небудь медичній причині – другий суддя повинен проводити матч (як перший суддя), а резервний суддя займає місце другого судді. У разі, якщо немає резервного судді, сторона-організатор разом з діючим першим суддею повинна вирішити, хто виконуватиме обов'язки другого.

2. Під час матчу:

- 2.1. У момент удару по м'ячу подаючим гравцем, перший суддя перевіряє позиції гравців подаючої команди а другий суддя – приймаючої команди. Щоб контролювати команду, що приймає, другий суддя, який звичайно знаходиться біля стійки на стороні приймаючої команди, може переміщатися вздовж бокової лінії, від центральної лінії і максимум до лінії атаки. Проте, якщо гра йде біля сітки, він/вона повинен повернутися ближче до стійки (на стороні тієї команди, що приймає м'яч). Під час подачі він/вона зобов'язаний бути на стороні приймаючої команди; під час атакуючих дій, відповідно, він/вона повинен знаходитися на стороні команди, що захищається, блокуючої. Таким чином, він/вона в ході матчу повинен постійно міняти свою позицію.
- 2.2. Перший суддя стежить за грою з м'ячем і його контактом з гравцем (гравцями) або обладнанням і предметами. Отже, він/вона, перш за все, судить про правильність торкання м'яча. У момент атакуючого удару він/вона повинен дивитися безпосередньо на атакуючого гравця і м'яч і повинен бачити краєм ока (периферійним зором) вірогідний напрям польоту м'яча. Якщо удару по м'ячу відбувається біля сітки, перший суддя повинен дивитися в напрямку вертикальної площини сітки.
- 2.3. Якщо члени команди на лавці або в зоні розминки поведуться порушуючи правила, другий суддя повинен негайно, як тільки м'яч вийшов з гри, повідомити про це першому судді. Тільки перший суддя застосовує санкції.
- 2.4. Якщо другий суддя фіксує (свистком) позиційну помилку команди, що приймає подачу, відразу після цього він/вона повинен показати офіційним жестом позиційну помилку і вказати точно гравців, що зробили помилку.
- 2.5. Згідно Правил, повинна каратися перша помилка, яка відбувалась. Оскільки перший і другий судді мають різні сфери відповідальності, дуже важливо, щоб кожен суддя негайно свистком фіксував помилку. В момент свистка одного з суддів розігрування м'яча завершується (див. Правило 8.2 – м'яч поза грою). *Після свистка першого судді другий суддя вже не має права давати свисток, оскільки розігрування м'яча закінчується з першим свистком одного з суддів.* Коли обидва судді дають свисток один за іншим за різні порушення – вони створюють плутанину для гравців, глядачів і т.д.
- 2.6. Звичайно другий суддя (хоча в Правилах записано “судді”) дозволяє запити команд про перерви (тайм-аути і для замін), але це робиться тільки коли “м'яч поза грою”. Якщо другий суддя не помітив запит перерви, перший

суддя також може дати дозвіл, тим самим, допомагаючи другому судді.

2.7. Якщо під час матчу другий суддя помічає неспортивні жести або слова по відношенню до суперників, він/вона повинен, як тільки м'яч вийде з гри, проінформувати про це першого суддю, який негайно повинен дати попередження або застосувати санкції до гравця (гравців) залежно від тяжкості провини.

2.8. ПОВТОР

На Світових і Офіційних змаганнях під егідою ФІВБ телекомпанія що веде трансляцію може попросити про “призупинення” гри для показу повтору, якщо необхідне устаткування встановлене і схвалене Організаційним комітетом і Контрольним комітетом ФІВБ. Необхідним обладнанням є електрична лампочка, прикріплена на стійці перед першим суддею, керована представником телекомпанії, який дає сигнал для короткочасної затримки, яка потрібна для повільного повтору попередньої дії.

Ця процедура не може використовуватися більше 8 разів в партії і затримувати хід матчу між розіграшами більш ніж на 7 секунд кожного разу.

2.9 ІНТЕРВАЛИ (Правило 18.1)

Це Правило встановлює:

“Інтервал між другою і третьою партіями може бути збільшений до 10 хвилин компетентним органом на прохання організатора”. На цей 10-хвилинний інтервал після другої партії команди і судді повинні покинути контрольну зону і попрямувати в роздягальні. Вони повинні повернутися в ігрове поле за три хвилини до початку третьої партії.

При звичайних (3-хвилинних) інтервалах між партіями з 1 по 4:

КОМАНДИ: Після закінчення кожної партії шість гравців кожної команди шикуються на лицьовій лінії своєї сторони майданчика. Після сигналу першого судді команди міняються сторонами; як тільки гравці проходять повз стійки сітки, вони прямують прямо до своїх лавок.

СЕКРЕТАР: В момент свистка судді, що закінчує останній розіграш партії, секретар повинен включити таймер для відліку часу інтервалу.

2'30 - другий суддя дає свисток, або секретар включає зумер.

КОМАНДИ: За вказівкою другого судді шість гравців, записаних в картці розташування, виходять на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя повинен перевірити позиції гравців на майданчику, порівнюючи їх з позиціями, записаними в картках розташування команд, потім дозволяє діючому Ліберо вийти на майданчик.

Подавальник м'ячів після цього передає м'яч гравцю, що буде подавати.

3'00 - перший суддя дає свисток, дозволяючи подачу.

Інтервал перед вирішальною партією:

КОМАНДИ: Після закінчення партії, перед вирішальною, шість гравців кожної команди шикуються на лицьовій лінії своєї сторони майданчика. За вказівкою першого судді вони прямують прямо до своїх лавок.

КАПТАНИ: Підходять до столу секретаря для жеребкування.

СУДДІ: Підходять до столу секретаря для проведення жеребкування.

2'30 - другий суддя дає свисток, або секретар включає зумер.

КОМАНДИ: За вказівкою другого судді шість гравців записаних в картці розташування виходять на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя перевіряє позиції гравців, порівнюючи їх з позиціями в картках розташування команд. Потім дозволяє діючому Ліберо вийти на майданчик і дає м'яч гравцеві, що буде подавати.

3'00 - перший суддя дає свисток, дозволяючи першу подачу в партії.

Коли лідируюча команда набирає 8-е очко:

КОМАНДИ: Після закінчення розіграшу шість гравців кожної команди йдуть до своєї лицьової лінії. По сигналу першого судді команди без затримки міняються сторонами, виходять прямо на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя перевіряє, що гравці команд зайняли правильні позиції, що відповідають порядку переходу (і хто з гравців знаходиться в позиції I у кожної команди) перевіряє, що секретар готовий до другої частини партії, і потім сигналізує першому судді про готовність до продовження гри.

Під час тайм-аутів, технічних тайм-аутів і інтервалів другий суддя просить гравців підійти до своїх лавок і звільнити простір, щоб дати можливість 6 протиральникам протерти підлогу.

3. Після закінчення матчу:

Як вказано в протоколі ФІВБ, обидва судді стають перед суддівською вишкою. Гравці команд шикуються на лицьових лініях своїх майданчиків. Перший суддя дає свисток, обидві команди проходять вздовж бічних ліній до суддів, обмінюються рукостисканнями з суддями, потім, проходячи вздовж сітки, обмінюються рукостисканнями з суперниками і повертаються до своїх лавок. Перший і другий судді проходять вздовж сітки до столу секретаря, перевіряють правильність заповнення протоколу, підписують його і дякують секретарю і суддям на лініях за роботу.

Але на цьому робота суддів не закінчується! Вони повинні повністю контролювати поведінку команд і після того, як вони дали свисток про закінчення матчу! Поки команди залишаються в ігровому полі і контрольній зоні змагання, будь-яка неспортивна поведінка після матчу повинна

контролюватись і доповідатись члену Журі гри, і записуватися в протокол в розділі “ПРИМІТКИ” або в окремому звіті.

РОБОЧА ПРОГРАМА

- **Прибуття до початку турніру**

Судді повинні прибути в місто, де проводяться змагання не пізніше, ніж за 72 години (3 діб) до початку першого матчу. Зрозуміло, вони повинні мати наявності свою офіційну суддівську форму.

- **Клініка**

Теоретичні і практичні семінари по суддівству проводяться до початку змагань за участю суддів, секретарів, суддів на лініях, протиральників підлоги і подавальників м'ячів і дикторів залу.

- **Коментарі по суддівству**

Щодня проводяться наради за участю членів Підкомісії по суддівству. На них аналізується суддівство попередніх ігор, і наголошуються, як помилки, так і успішне виконання обов'язків з тим, щоб уніфікувати техніку і якість суддівства на вищому рівні.

- **Інформація про призначення**

Призначення на матчі перший, другий і резервний судді одержують звичайно:

а) за 12 годин *або*

б) за 45' (сорок п'ять хвилин) до початку матчу.

Ця процедура зобов'язує всіх суддів знаходитися в повній готовності і суддівській формі в суддівській кімнаті.

- **Тест на алкоголь**

Після отримання офіційного призначення на матч перший, другий і резервний судді, секретарі і лінійні судді прямують в медичний кабінет спортзалу, щоб пройти алкотест, що проводиться призначеним для цього лікарем у присутності члена Підкомісії по суддівству.

- **Поведінка**

ФІВБ впевнена в кожному судді, призначеному обслуговувати різні змагання.

Судді, відповідальні за проведення матчів під час змагань, повинні бути зразком для поведінки впродовж всього змагання з моменту прибуття до

моменту відїзду з міста, де проводяться змагання.

Вони зобов'язані строго дотримуватись розкладу усіх заходів, призначених Підкомісією по суддівству, і підтримувати імідж судді як в залі, так і за його межами.

Підкомісія по суддівству має всі повноваження відсторонити і навіть дискваліфікувати, залежно від серйозності порушення, будь-якого члена суддівського корпусу, чия поведінка не відповідає належному стандарту.

ПРОЦЕДУРА СУДДІВСЬКОЇ НАРАДИ

Під час офіційних міжнародних змагань суддівська нарада може бути проведена по запиту Президента Журі Гри.

МЕТА

Суддівська нарада володіє офіційними повноваженнями ФІВБ для вирішення проблем, що виникають під час гри, щоб відновити ситуацію згідно правил і положень ФІВБ.

ПРОЦЕДУРА

Апеляції до суддівської наради

Тренер або член Контрольного Комітету може звернутись із запитом розглянути ситуацію (випадок) до Президента Журі Гри у будь-який момент гри, як тільки він/вона помічає не відповідну правилам ситуацію або рішення не відповідне правилам або положенням.

До таких ситуацій повинні відноситися:

- а) неправильне рішення судді, який не керувався правилами або не передбачав / передбачив наслідків своїх рішень;
- б) неправильне рішення секретаря, який допустив помилку, що стосується порядку переходу гравців, або в підрахунку очок.

Неправомірні ситуації

Рішення судді по застосуванню санкцій за ігрову дію або неправильну поведінку не може розглядатися як така ситуація.

Тренер, що представляє на розгляд неправомірну ситуацію, карається санкцією “*зауваження*”. У разі повторення – “*дискваліфікація*” тренера.

- Згода з претензією (скаргою)
Президент Журі Гри розглядає скаргу і, якщо він/вона вважає, що скарга може бути обґрунтована (правомірна), він/вона скликає суддівську нараду.
- Склад
  - а) У разі скарги, що стосується рішення судді, Президент Журі Гри запрошує суддівського делегата і першого суддю бути присутніми на нараді.
  - б) У разі скарги, що стосується рішення секретаря, Президент Журі Гри запрошує бути присутнім на нараді суддівського делегата і запрошує секретаря зробити звіт. Секретар не є членом суддівської наради.
  - в) Ніхто інший не може брати участь в суддівській нараді. Проте, Президент Журі Гри може зібрати всю інформацію при необхідності.
- Зупинка гри
Як тільки скарга прийнята Президентом Журі Гри, гра зупиняється:
  - а) Перший суддя дозволяє командам покинути майданчик і підійти до лавок, але їм не дозволяється покидати ігрове поле.
  - б) *Розгляд скарги*
    - У разі скарги, що стосується рішення судді, Президент Журі Гри вислуховує звіт судді, який висловлює аргументовані причини свого рішення щодо застосування правил.
Відповідно до правил, Президент Журі Гри після консультації з суддівським делегатом вирішує:
      - відхилити скаргу *або*
      - прийняти скаргу – рішення судді відмінюється.
    - У разі скарги, що стосується рішення секретаря, суддівська нарада бере і досліджує протокол матчу, щоб розібратися в причині скарги.
Президент Журі Гри може викликати Керівника групи статистики (VIS) для отримання всієї необхідної інформації.
Президент Журі може попросити повну інформацію від офіційних осіб і проглянути відеозапис.
Якщо скарга обґрунтована, протокол виправляється і, якщо необхідно, виправляється рахунок в матчі.
    - Якщо ситуація не передбачена правилами, Президент Журі Гри приймає рішення, після того як вислухає інших членів суддівської наради.
- Відновлення гри
Рішення суддівської наради повідомляється суддям, секретарю, тренерам,

капітанам і диктору, який інформує глядачів.

Якщо скарга відхиляється, гра поновлюється після застосування прийнятого суддею рішення, з тими ж позиціями гравців і тим же рахунком.

Якщо скарга прийнята, рішення судді або секретаря відміняється. Гра поновлюється з новими позиціями гравців або новим рахунком.

Переклад даного видання зробив суддя міжнародної категорії С. Гулька.
Дане видання опрацювали: суддя національної категорії В. Паєвський,
кандидат у судді міжнародної категорії А. Ковальчук,
суддя міжнародної категорії М. Медвідь,
суддя міжнародної категорії В. Козловський.